

RESPEKTABILNA KRONOLOGIJA

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POVODOM

OBLJETNICE

AKTUALNOSTI

VOX

HISTRIONIS

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREVEDBI

NOVE KNJIGE

DRAME

Maja Verdonik
U okrilju riječke Thalije
Izdavački centar Rijeka
Rijeka, 2004.

Tradicija kontinuiranog teatarskog života u Rijeci dulja je od dva stoljeća, a interes za kazališnu umjetnost na ovim područjima postoji još od srednjega vijeka. Svoje je djelovanje Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca započelo 3. listopada 1885. godine otvaranjem zgrade tadašnjeg novog Općinskog kazališta (*Teatro comunale*). Tijekom duge povijesti djelovanja najznačajniji trenutak dogodio se 1945. godine kada uz Drugi svjetski rat završava i talijanska okupacija Rijeke i ostalih krajeva uz jadransku obalu. Svi ti događaji omogućili su utemeljenje stalnog kazališta u Rijeci.

Studija Maje Verdonik objavljena u izdanju Izdavačkog centra Rijeka *U okrilju riječke Thalije* dijakronijski je pregled izvedenih predstava suvremenih hrvatskih dramatičara na pozornici riječkoga Kazališta u razdoblju od 1946. do 1998. godine. Njome autorica osobito naglašava činjenicu kako je ovo Kazalište od samih početaka u svoj vrlo bogat repertoar, izuzev djela svjetskih i drugih južnoslavenskih književnika, konstantno uvrš-

tavalo i djela hrvatskih pisaca. Analitički je pristupila golemoj građi o scenskim izvedbama i autorima djela suvremene hrvatske književnosti te o njihovoj recepciji kod kritike i publike. Ujedno je nastojala pokazati kako je riječko Kazalište politikom izvođenja novih tekstova dalo priliku onim neizvedenima da zauzmu svoje mjesto u suvremenoj hrvatskoj dramskoj književnosti. U svom se pregledu osim prikaza rada ansambla Hrvatske drame osvrnula i na djelovanje ansambla Talijanske drame te ansambla Opere i baleta koji je tijekom sezone 1983./84. izveo rock-operu *Karolina Riječka* autora Ljube Kuntarića i Vlade Vukmirovića, rađenu prema motivima istoimene komedije Drage Gervaisa.

Slijedeći autoričin kronološki prikaz saznajemo kako je prva praizvedba na pozornici riječkoga Kazališta igrana 1947. godine. Bila je to drama *Plamen pod bedemom* (a potom i *Križni put Marije Mežnarove*, 1953.) Iva Žic-Klačića. Ističe činjenicu da su riječko Kazalište na osobit način obilježili primorski pisci. Tako su zavi-

čajni motivi začeti već u njegovoj prvoj sezoni izvedbom drame *Na straži* Viktora Cara Emina, nakon čega slijedi niz djela koji obrađuju motive riječkog i kvarnerskog podneblja: preko *Vježbanja života* Fabrija i Gašparovića izvedenog 1990., sve do izvedbe Gervaisovih *Duha*. Ansambl Hrvatske drame postavio je ovu čakavsku komediju čak četiri puta: 1954., 1975., 1987. i 1997. godine. *Duše* je izveo i ansambl Talijanske drame 1980. godine pod naslovom *Malegnasi spiriti (Pakosni duhi)*.

Zavičajnim motivima prožeta su i dramska ostvarenja Marijana Matkovića (*Prometej*, 1959., s kojom je prvi puta sudjelovao na Sterijinu pozorju), Nedjeljka Fabrija (*Reformatori*, 1968., *Čujete li svinje kako rokću u ljetnikovcu naših gospara?*, 1979.), Anđelka Štimca (*Kastavski kapitan*, 1968.), Lojze Štandekara (*Kova je naša*, 1971.), Zorana Kompanjeta (*Šete bandijerel*, 1975.) i Ive Siljana (*Vragu na putu*, 1977.).

Izdvojenom povijesnom razdoblju kojem je posvećena ova studija svojstvena su i djela ratne tematike i tematike NOB-a pa su tako na sceni izvedena djela Jože Horvata (*Prst pred nosom*, 1947.), Mirka Božića (*Most*, 1949.), Zlatka Matetića (*Burom šibani*, 1954.) i Marijana Matkovića (*Na kraju puta*, 1956.).

Na riječkoj su sceni česti i tekstovi komediografske literature, npr. *Klupko* Pere Budaka premijerno je izvedeno 23. rujna 1953. Ansambl Talijanske drame prikazao je Budakov tekst *Il faro (Svjetionik)* 1960. godine. Komedije vezane uz aktualnost određenog trenutka osnovna su karakteristika dramskih tekstova Fadila Hadžića čije su drame također postavljene na pozornici riječkoga Kazališta, npr. *Političko vjenčanje* 1970. godine, dok je ansambl Talijanske drame prikazao komediju *Buon giorno, ladroni (Dobro jutro, lopovi)* sezone 1972./73.).

Uvjetno nazvana dramaturgijom posuđenih modela (iz visoke klasike), tj. modela koji sami proizvode dramu, dramatika Ive Brešana pripada vrlo produktivnom trendu nove hrvatske drame. Jedna od najpopularnijih predstava riječkoga Kazališta bila je njegova *Svečana večera u pogrebnom poduzeću* u režiji Zlatka Svibena koji se istaknuo kao pravi majstor režije. Za njezinu je

scenografiju bio zaslužan vrstan Dorian Sokolić, a tijekom 1987. godine u nekoliko izvedbi *Svečane večere*, na oduševljenje riječke publike, u ulozi Murina pojavio se omiljeni splitski glumac Boris Dvornik. Jedan od Brešanovih najznačajnijih i najrevolucionarnijih tekstova jest *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* igran u Rijeci na početku sezone 1987./88.

Nezaobilazni u repertoaru tijekom godina bili su i tekstovi Ranka Marinkovića, Slobodana Šnajdera, Ivana Kušana, Slavka Kolara, Janka Polića Kamova, Zvonimira Bajsića, Tihomila Maštrovića, Duška Roksandića, Luke Paljetka i Lade Kaštelan. U jubilarnoj pedesetoj sezoni djelovanja Kazališta, ansambl Hrvatske drame praisveo je kazališnu sapunicu *Plastične kamelije* Darka Lukića, a Talijanska drama *Shakespearea i Elizabetu* Mire Gavrana.

Iz tabličnog prikaza zastupljenosti pojedinih autora i broja njihovih izvedbi u razdoblju od 1946. do 1998. godine koji se nalazi na kraju ove knjige vidljivo je kako brojem izvedenih drama na sceni HNK-a prednjači klasik Miroslav Krleža čija su djela, po sudu Maje Verdonik, istinski obilježila rad riječkih kazališnih djelatnika. Od prve izvedbe drame *U agoniji* 1946. godine, nakon završetka Drugog svjetskog rata, pa sve do 1991. godine, do potpuno novoga *Kraljeva* koje je značilo svojevrsni odgovor Kazališta na rat u Hrvatskoj, Krležine drame izvedene su gotovo u svakom desetljeću proteklog razdoblja. U prvim godinama djelovanja riječko je Kazalište bilo prvo koje je uprizorilo cijelu dramsku trilogiju o Glembajevima (*U agoniji* 1946., *Gospodu Glembajevima* 1948. i *Ledu* 1951.). Drame o Glembajevima na riječkoj su sceni doživjele više obnova i vrlo različitih redateljskih viđenja. Izuzetno je zanimljiva bila trodnevna izvedba glembajevskog ciklusa održana 28. i 29. veljače te 1. ožujka 1952. godine s dramskim umjetnicima iz Zagreba, Belom Krležu i Titom Strozijem u glavnim ulogama. Napokon, riječko je Kazalište upravo izvođenjem djela *Gospoda Glembajevi* zadobilo potrebno povjerenje kritike i sredine u kojoj djeluje.

Niz izvedbi Krležinih ostvarenja nastavlja se dramtizacijom romana *Na rubu pameti*, autorice Vere Crvenčanin, održanom 1965. Potom su uslijedile drame *Vuč-*

jak 1968., *Galicija (U logoru)* 1976., *Adam i Eva* – izvedba koja je objedinila tri rane Krležine legende: *Maskeratu*, *Salomu* i *Adama i Evu* – uprizorena je 1988. Pojedine su izvedbe riječkoga Kazališta hrabrim redateljskim, dramaturškim i scenografskim postupcima uistinu postale hit i doživjele golem uspjeh. Autorica je osobitu pažnju posvetila upravo tim scenskim ostvarenjima. Velikim je uspjehom obilježeno Krležino *Kraljevo* koje je otvorilo prvu ratnu sezonu riječkoga Kazališta 4. listopada 1991. godine, a proglašeno je i najboljom predstavom u Hrvatskoj 1992. godine. Dramaturg predstave bio je Darko Gašparović, a redatelj Vito Taufer.

Prema riječima Maje Verdonik zanimljiva pojava na sceni riječkoga Kazališta svakako su i dramatizacije prozih djela hrvatskih književnika: ona povijesnog romana Augusta Šenoa *Zlatarovo zlato* Anđelka Štimca, već spomenutog romana *Na rubu pameti* Miroslava Krleže, *Vuci* Milutina Cihlara Nehajeva, kojeg je autor Darko Gašparović, kao i po njezinu sudu posebno značajna dramatizacija romana Nedjeljka Fabrija *Vježbanje života*. Tehnički i glumački najzahtjevniji projekt sezone 1994./95. bila je dramatizacija romana *Smrt Vronskog*.

Autorica ukazuje i na činjenicu kako je riječko Kazalište u razdoblju od 1946. do 1998. godine osim u matičnoj zgradi djelovalo i u drugim riječkim scenskim prostorima. Nakon zatvaranja zgrade radi obnove 1970. godine nastavilo je svoju djelatnost na sceni tadašnjeg Doma JNA (današnja *Filodrammatica*). Najduže izvan matične zgrade (od 1970. do 1981.) ansambli riječkoga Kazališta djelovali su u zgradi tadašnjega Pionirskoga kazališta – Hrvatski kulturni dom na Sušaku. Za izvođenje dramatizacije tekstova Janka Polića Kamova *Salon sa slikama obitelji Polić* u okviru Riječkoga kulturnog ljeta 1986. godine poslužila je Mramorna dvorana palače Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja u Rijeci. Mala scena riječkoga Kazališta izvodila je svoje predstave u prostoru Gradskoga kazališta lutaka u Rijeci.

U okrilju riječke Thalije iscrpna je i izrazito kronološki strukturirana studija usmjerena ponajprije na iznošenje tematskih karakteristika pojedinih dramskih tekstova koji su u izdvojenom povijesnom trenutku postav-

ljani na pozornici riječkoga Kazališta. Iako preopterećena faktografijom i lišena produbljene rekonstrukcije pojedinih predstava, ona je usmjerena k dvjema važnim činjenicama: s jedne strane ukazuje na konstantnu naklonost riječkoga Kazališta spram suvremenih hrvatskih dramatičara, a s druge neprestano naglašava njegov zavidan i uistinu bogat repertoar. Ona ističe šarolikost repertoara riječkoga Kazališta i svjedoči o njegovoj tijesnoj povezanosti s krajem i ljudima među kojima ono djeluje već više od pedeset godina. Njome Maja Verdonik daje vrijedan i za buduće istraživače poticajan dijakronijski pregled događaja koji su obilježili rad riječkoga Kazališta posljednjih pedesetak godina.

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

KAZALJNO

TOČNO

OBLJETNICE

AKTUALNOSTI

VOX

HEMIONIS

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREVEDBI

NOVE KNJIGE

DRAME